

åborätt innehafver fast egendom på landet eller i stad till ett taxeringsvärde af minst fem hundra kronor eller för lifstid eller för minst fem år arrenderar jordbruksfastighet till taxeringsvärde, ej understigande tre tusen kronor, eller ock erlägger till staten bevillning för en till minst fyra hundra kronor uppskattad årlig inkomst.

Stockholm den 25 Januari 1882.

Joh. Aug. Öberg.

N:o 13.

Af Herr G. Ekdahl: Med förslag angående reglering af Södertelje kanalaktiebolags skuld till Riksbanken.

Af Banko-Utskottets vid 1881 års riksdag afgifna Memorial N:o 6 inhemtas:

att Rikets Ständer vid 1815 års riksdag beviljat det för fortsättande och fullbordande af den år 1806 påbörjade anläggningen af Södertelje kanal- och slussverksbyggnad bildade aktiebolag af Riksbankens medel ett lånebiträde af 100,000 Riksdaler Specie emot förbindelse att erlägga 3 procent årlig ränta, hvarjemte 4 procent skulle efter anläggningens fullbordande afbetalas; varande kanalverket, med alla dess tillhörigheter och effekter, till bankens säkerhet för skulden pantförskrifvet; och

att räntan å nämnde skuldbelopp blifvit erlagd till och med 1823, hvaremot någon kapitalafbetalning icke egt rum.

Vid 1828—1830 årens riksdag beslöto Rikets Ständer att:

»i ett för allt bevilja 30,000 Riksdaler till Södertelje kanalbolag under

vilkor att denna summa skall afsättas såsom fond för kanalens underhåll och förblifva i Riksgäldskontoret innestående, emot ränta af fem för hundra årligen, intilldess behofvet af dess användande uppstår samt bolaget derjemte sig förbinder att kanalen allt framgent underhålla och oförskingrade bibehålla de för kanalfarten nödiga inventarier.»

Vid sistnämnda riksdag förordnade Rikets Ständer jemväl att Riksbankens ifrågavarande fordran hos bolaget skulle afskiljas från den beräknade säkra tillgången och inom linien i bankens räkenskaper balanseras; hvilket ock allt sedan dess iakttagits.

Södertelje kanal har hitintills städse blifvit ansedd som ett gagneligt företag, uti hvilket uppehållande det allmänna har stort intresse; och Rikets 1823 församlade Ständer, som medgäfvit anstånd med räntans erläggande, yttra: »Rikets Ständer hafva funnit hurusom bolagsintressenterna, hvilka ej allenast fullständigt uppfyllt alla de skyldigheter de sig åtagit, utan ock genom betydliga bidrag derutöfver ådagalagt ett särdeles berömvärdt patriotiskt nit till utförande af det arbete, i afseende hvarpå de sig förenat, utan att dittills hafva af sina derpå använda penningar hemtat den ringaste afkomst, såmedelst gjort sig förtjente att med ytterligare allmänt understöd biträdas uti deras företag.»

Såsom ytterligare bevis på huru bolagets ställning till det allmänna blifvit betraktad kan anföras att uti 38 § i de af Kongl. Maj:t den 8 December 1848 för bolaget fastställda regler stadgas:

att hvarken bolagets direktörer eller revisorer ega att för sina befattningar något arfvode tillgodonjuta.

Bolaget utgöres af 1,118 aktier, hvardera å 500 Riksdaler banko, stälde till innehafvarne.

Utdelningen å dessa aktier har i medeltal utgjort:

1832—1846.....	7 kronor 80 öre.
1847—1866	20 » 87 $\frac{1}{2}$ »
1867—1879	20 » 43 »

Inkomsterna hafva under de senare åren lemnat tillgång till högre utdelning, men bolagets styrelse har med särskild anledning af Bankofullmäktiges vid 1867 års riksdag afgifna, här nedan omförmälda yttrande, haft sig angeläget att inskränka utdelningen till 20 kronor för aktie och använda öfverskottet dels till väsendtliga förbättringar å kanalen, dels samlande af en tillfredsställande reservfond, dels ock till beredande af ett nödigt förlagskapital.

Bolagets tillgångar i disponibla medel utgjorde vid 1880 års utgång icke fullt 50,000 kronor, efter afdrag för utdelningen för samma år.

I anledning af väckt fråga inom 1867 års Banko-Utskott om bankens fordran hos kanalbolaget yttrade deputerade bland Bankofullmäktige:

Om än Södertelje kanalledning icke numera är af den vigt, som före jernvägsanläggningen genom Södermanland med skäl ansetts den tillkomma, kan det dock utan öfverdrift påstås, att den under alla förhållanden och med hvilken uppoffring som helst måste upprätthållas i brukbart skick; och då omsorgen härom icke utan nödtvång bör af staten öfvertagas, och då icke heller utan sannolikt ökade kostnader bestyret med driften af kanalen kan på staten öfverflyttas, synas goda skäl tala därför att aktieegarne njuta någon fördel, som verkligen kan svara mot de förbindelser, som sålunda dem åligga nu och framgent. Det är endast af detta skäl, som det synes olämpligt att på grund af bankens ifrågavarande fordran göra något anspråk, som skulle förringa den inkomst aktiegarne eljest må kunna åtnjuta och bankens fordran skulle alltså ifrån denna synpunkt kunna och böra eftergifvas. Då en sådan eftergift likväl bör ske endast under förutsättning och i ändamål att kanalledningen i all framtid upprätthålles, men någon lämpligare utväg att vinna försäkran om fullgörandet af bolagets förbindelser i dessa hänseenden icke synes erbjuda sig än att sätta staten i tillfälle att utan annan kostnad än den, som redan blifvit använd, komma i besittning af kanalverket, derest underhållet deraf skulle åsidosättas, synes fordringar böra kvarstå för att endast i nämnda fall göras gällande.

Bankofullmäktige förenade sig vid samma tillfälle om ett så lydande yttrande:

Då, under förutsättning att kanal- och slussverket allt framgent underhålles på ett med den jemna och oafbrutna trafikens fordringar öfverensstämmande sätt, det icke är antagligt att kanalinkomsterna någonsin kunna uppbringas till det belopp, att efter bestridandet af alla utgifter och afsättandet af nödiga medel till framtida reparationer, skälig afkomst å aktierna kan vara att påräkna, så lärer väl ej heller kanalbolaget någonsin komma i den ställning, att banken kan återbekomma sin hos bolaget egande fordran, men som efter hvad här ofvan är vordet anfördt försigtigheten bjuder att berörda fordran i gällande kraft bibehålles, tillstyrka Fullmäktige att bankens hos Södertelje kanalbolag egande fordran af 150,000 Riksdaler Riksmünt än ytterligare må i bankens räkenskaper inom linien balanseras.

Härvid lät Banko-Utskottet vid 1867 års riksdag bero.

Banko-Utskottet vid 1881 års riksdag betraktade deremot frågan från en annan synpunkt och hemstälde, på grund af dåvarande Bankofullmäktiges förslag:

»det Riksdagen måtte bemyndiga Fullmäktige i Riksbanken att med Södertelje kanal- och slussverksbolag träffa sådan öfverenskommelse, att bo-

laget blefve qvitt sin skuld till Riksbanken å 150,000 kronor, mot det att bolaget före utgången af 1881 till Riksbanken erlägger 50,000 kronor.»

Detta förslag vann dock icke Riksdagens bifall af skäl, såsom det synes af diskussionen i Kamrarna, att Riksgäldskontorets förbindelse till bolaget skulle komma att oförändrad kvarstå.

För Riksdagen torde det emellertid icke vara värdigt att fortfarande hålla förevarande fråga sväfvande.

Och då någon förhoppning näppeligen förefinnes att staten vill öfvertaga kanalverket emot erläggande af skälig löseskilling för aktierna, är det ju af afgörande vikt för bolaget att få bestämdt huruvida det får och *kan* fortsätta sin verksamhet orubbad.

Då således en lösning af det nuvarande förhållandet emellan staten och bolaget bör ega rum, synes det först böra bestämmas att det vid 1830 års riksdag afsatta i Riksgäldskontoret innestående kapital 45,000 kronor fortfarande reserveras; ty, såsom 1867 års Bankofullmäktige yttra, kanalen måste med hvilken uppoffring som helst upprätthållas i brukbart skick; och sådana olycksfall kunna inträffa vid kanalen eller slussen att bolagets egna tillgångar — och några tillskott af anonyma bolagsmän kunna icke påräknas — äro otillräckliga att skyndsamt verkställa nödiga reparationer.

Vidare lärer Riksdagen böra definitivt afgöra om, i enlighet med den åsigt 1867 års Bankofullmäktige framställt, Riksdagen fortfarande skall, med afseende å vigten af kanalverkets hållande i godt skick, genom sina delegerade hålla hand deröfver att bolaget fullgör sin skyldighet; eller om bolaget emot uppoffring af medel skall frigöras från nämnda kontroll; och torde i det förra fallet Riksbankens inom linien bokförda fordran böra afföras och öfverflyttas till Riksgäldskontorets hufvudbok, jemväl inom linien, samt ifrå-gavarande kontroll dädanefter tillkomma Fullmäktige i Riksgäldskontoret.

Med skäl bör bolaget numera kunna vidkännas den uppoffring att rän-tan af det afsatta kapitalet 45,000 kronor, upphör att utgå; men då bolagets medgifvande härtill erfordras, måste jemväl från denna synpunkt bolagets rättsförhållande, hvad dess skuld till det allmänna beträffar, slutligen be-stämmas.

Ytterligare synes det anspråk med fullt skäl framställas på bolaget att en reservfond af 45,000 kronor af bolagets disponibla tillgångar afsättes för kanalverket, och att, om större eller mindre del af fonden måste för nämnda ändamål användas, utdelning å aktierna icke får ega rum, förrän fonden blifvit till fullo ersatt.

Skulle, emot min åsigt, anspråk härutöfver på bolaget sättas i fråga, anhåller jag att få fästa uppmärksamheten derpå:

att, såsom Herr Wallenberg yttrat under öfverläggningen i Första

Kammaren angående Banko-Utskottets ofvan omförmälda förslag, upprensningen af Baggensstaket endast är en tidsfråga; och att då en sådan upprensning skett, betydlig förminskning i kanalafgifter kommer att för bolaget inträffa;

att bolagets disponibla medel äro af nöden för reservfond och förlag; och

att ytterligare uppoffringar från bolagets sida måste träffa aktieegarne, som redan under längre tid åtnjutit endast en skäligen låg utdelning på aktierna.

Med åberopande af hvad jag sålunda anfört hemställer jag:

att det vid 1830 års riksdag afsatta i Riksgäldskontoret innestående kapital 45,000 kronor fortfarande reserveras;

att Riksbankens inom linien bokförda fordran 150,000 kronor afföres ur Riksbankens räkenskap;

att, under här ofvan gjorda förutsättning, denna fordran öfverflyttas till Riksgäldskontorets hufvudbok att der upptagas inom linien, och att den af Riksbanken förut utöfvade kontroll öfver kanalverket hädanefter tillkommer Riksgäldskontoret;

att, efter derom lemnadt medgifvande af kanalbolaget, ränta å nyssnämnda 45,000 kronor icke vidare eger rum;

att, uti hvilket fall som helst, Riksdagen bestämmer de vilkor, som böra af bolaget fullgöras för att vara befriadt från kraf för bolagets nuvarande skuld till Riksbanken eller efter öfverflyttningen, till Riksgäldskontoret; samt

att bland dessa vilkor bör ingå den bestämmelse att bolaget skall af sina tillgångar afsätta en reservfond af 45,000 kronor, och hålla denna fond fylld, innan utdelning till bolagets aktieegare får ega rum.

Officiel uppgift öfver kanalbolagets tillgångar och skulder vid 1880 års slut bifogas.

Stockholm den 25 Januari 1882.

Gust. Ekdahl.

Att, enligt Södertelje kanal- och slussverks hufvudbok, granskad af Riksbankens ombud och bolagets revisorer, bolagets tillgångar och skulder utgjorde vid 1882 års slut:

Tillgångar:

Kassabehållning vid 1880 års slut	652: 5.	
D:o hos kassakontoret i Södertelje ..	78: 99.	
Anslag till Södertelje kanal- och slussverk i Riksgäldskontoret stående mot 5 procent	45,000: —	
Sveriges Allmänna Hypotheksbanks obligationer, bokfördt 22,425, med ränta	22,993: 33.	
Å depositionsräkning hos Stockholms Enskilda bank 30,000 kronor, med ränta	30,478: 26.	
Å depositionsräkning hos Aktiebolaget Stockholms Handelsbank 10,000 kronor, med ränta	10,463: 89.	
Å upp- och afskrifningsräkning hos Riksbanken innestående, med ränta	5,378: 92.	
Å d:o d:o hos Stockholms Enskilda bank innestående, med ränta	217: 90.	
Bolagets fastigheter i Södertelje	22,050: —	
Karte-inventarium	54: —	
Materialier och inventarier i Södertelje	8,573: 22.	145,940: 56.

Skulder:

Inlösningsbeloppet af de aktiekuponger för åren 1870—1879, för hvilka utdelning icke uttagits	3,040: —	
Riksbanken för derifrån erhållne understödsmedel	150,000: —	153,040: —

betygar:

Stockholm den 15 Januari 1882.

P. Kellin,
Bolagets kamrerare.